EFECTELE JURIDICE ALE SIMULAȚIEI ACTULUI JURIDIC CIVIL

THE LEGAL EFFECTS OF THE SIMULATION OF A CIVIL LEGAL ACT

CZU: 347.441.8:347(478)(094.4) **https://doi.org/10.59295/spd2025j.57**

Mariana ȘARGAROVSCHI
ORCID: 0000-0003-1928-4448
E-mail: secaramariana@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova,Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The simulation of a civil legal act represents a technique through which the parties create an apparent act to conceal a secret contract that reflects their true intent. Simulation is not automatically sanctioned with nullity, but rather with inefficiency between the parties and unenforceability against third parties. The simulated contract has no legal effect between the parties, while the secret contract produces effects only if it is valid. Third parties acting in good faith are protected, and creditors and successors are affected depending on the nature and timing of the acquisition of rights. Simulation can have positive effects (such as asset protection) or negative ones (such as fraud or legal uncertainty), requiring careful interpretation to maintain a balance between contractual freedom and legal order.*

Keywords: *simulated contract, secret contract, efficiency, unenforceability, nullity.*

INTRODUCERE

Simulația, operațiune juridică complexă în legătură cu care părțile, de comun acord, creează o aparență juridică înșelătoare printr-un act public, în timp ce voința lor reală este exprimată într-un act secret, care reflectă adevăratele raporturi juridice dintre ele, în vederea eludării anumitor prevederi normative, prezintă interes deosebit privitor la efectele pe care le produce. Ori, în pofida reglementării exprese a efectelor simulației, în principal, la art. 1090-1092 Cod civil [1], regimul juridic al efectelor simulației rămâne necesar a fi interpretat în sistem, pentru formularea unei viziuni de ansamblu asupra subiectului analizat.

În practică simulația a prins popularitate în special în contextul vânzărilor-cumpărărilor fictive, donațiilor deghizate sau în cadrul contractelor de împrumut simulate. Acest lucru este catalizat în primul rând de faptul că respectivele raporturi contractuale au o flexibilitate mai sporită, fiind foarte frecvente în practica juridică și permițând o extinsă libertate de exprimare a voinței. Pe lângă aceasta, simulația este orientată pe ocolirea normelor imperative incomode, pe conservarea patrimoniul prin ascunderea bunurilor de creditori sau autorități, pe evitarea anumitor taxe și impozite, chiar și pe menținerea unei aparențe sociale sau morale agreabile dintr-un oarecare puncte de vedere. Dintr-o perspectivă, o donație între parteneri necăsătoriți, de exemplu, ar arăta „mai solid” în

opinia multora, dacă s-ar prezenta într-o vânzare-cumpărare, fie și mascată, ca și cum dependența financiară s-ar prezenta într-o lumină „mai bună", din optica statutului social, ca împrumut fictiv.

Astfel, ținând cont de frecvența care nu poate fi neglijată a simulației în cadrul relațiilor juridice, tehnicile simulatorii au fost clasificate foarte variat în literatura de specialitate, făcându-se distincție între simulația *absolută* (fictivitatea) și cea *relativă* (deghizarea) [2, p.167]; între simulația *totală* și cea *parțială* [3, p.103]; între simulția *cu scop licit* și *cea cu scop ilicit* [4, p.65].

Tocmai prin prisma diversității pe care o comportă simulația, efectele acesteia se prezintă a fi foarte variate de la caz la caz, fără a prezenta de fiecare dată conduita concret prescrisă în interiorul Codului civil, având mai multe derivate.

MATERIAL ȘI METODĂ

Analiza efectelor simulației în dreptul civil presupune examinarea impactului acestei instituții juridice asupra tuturor participanților la raportul juridic, cum ar fi părțile contractante, terții, succesorii și creditorii, precum și asupra ordinii juridice în general.

Simulația, așa cum este de remarcat, prin sine nu constituie o cauză de nulitate. Din analiza cadrului normativ citat supra, sancțiunea specifică simulației este, de obicei, inopozabilitatea față de terți a actului secret și a situației juridice născute din respectivul. Cu toate acestea, este adevărat însă că terții vor putea invoca împotriva părților existența contractului secret dacă acesta le vatămă drepturile.

Efectele simulației față de părți sunt reglementate în mod expres la art. 1090 din Codul civil [1] prin prisma autonomiei de voință, bunei-credințe și securității raporturilor juridice, menținându-se un echilibru între protecția voinței reale a părților și cerințele de legalitate și transparență ale actelor juridice. Având în vedere faptul că *contractul simulat* este un act juridic în care părțile creează în mod intenționat o aparență falsă, cu scopul de a induce în eroare terții, respectivul nu are valoare juridică între acestea. Legea îl consideră inexistent în ceea ce privește efectele sale reale față de părți, atât timp cât adevărată lor voință este concentrată în contractul secret. Este ca și cum nu ar fi fost încheiat pentru respectivii. În concret, circumstanța juridică abordată consacră principiul ineficienței actului aparent între părțile care l-au încheiat cu intenția de a simula. Cu alte cuvinte, dacă părțile au încheiat un contract doar pentru a crea o aparență (de exemplu o vânzare-cumpărare fictivă), acel contract nu are valoare juridică între ele, fiind lipsit de voință reală și reprezentând o formă de simulație absolută. În aceste condiții, legea sancționează contractul simulat prin ineficiență, nu cu nulitate, atât timp cât actul juridic pur și simplu nu produce efecte juridice între părți, așa cum este circumscris la art. 357 alin. (1) Cod civil [1] *„Dacă, conform legii, actul juridic, fără a fi nul sau anulabil, nu produce, total sau parțial, efectele sale juridice, el este, în această parte, ineficient".*

În privința *contractului secret* se va menționa că respectivul produce efecte juridice între părți în măsura în care nu este contrar legii, ordinii publice sau bunelor moravuri. Astfel, dacă părțile au încheiat un contract secret valabil, acesta guvernează raporturile

lor juridice reale. De exemplu, dacă un contract de împrumut este încheiat doar formal pentru a ascunde o donație reală între părți. Respectiva poziție rezultă din principiul general potrivit căruia voința reală guvernează raporturile dintre părți, iar contractul secret este cel care exprimă această voință. Astfel, cum derivă din normele de drept civil, se recunoaște eficacitatea contractul real, dar doar între părți și, în mod implicit, față de succesorii lor, dacă din natura contractului ori din stipulația părților nu rezultă contrariul. *„Cu toate acestea, contractul secret nu produce efecte nici între părți dacă nu îndeplinește condițiile cerute de lege pentru încheierea sa valabilă."* (art.1090 alin. (3) Cod civil [1]). Această normă introduce o garanție de legalitate, o limitare importantă în privința extinderii efectelor juridice ale contractului secret față de părți, care indică asupra faptului că dacă nu sunt întrunite condițiile de fond și de formă cerute de lege ale contractului secret acesta nu va produce efecte juridice. De exemplu, dacă contractul secret este o donație, dar nu este autentificat notarial (așa cum cere legea), atunci el este nul și nu produce efecte nici între părți. În aceste condiții, se observă că valabilitatea contractului secret este supusă acelorași rigori ca orice alt contract civil.

Efectele simulației față de terți, prevăzute la art. 1091 Cod civil [1], consacră principiul protecției terților de bună-credință în cazul simulației. Ori, așa cum s-a subliniat deja, simulația apare atunci când părțile încheie un contract public care ascunde un contract secret, anume cu intenția de a induce în eroare terții. Astfel, dacă o persoană cumpără un bun de la un „dobânditor aparent", care în realitate nu este adevăratul proprietar, dar o face cu bună-credință, contractul secret nu poate fi folosit pentru a-i anula drepturile, pentru că opozabil terțului îi este doar contractul simulat. Cu alte cuvinte, *contractul secret* nu produce efecte juridice față de terți, în contrast cu *cel simulat*, de care se pot prevala terții de bună-credință, deoarece nu cunosc simulația. Astfel, pe de o parte, contractul aparent nu produce efecte între părți, dar poate fi opozabil terților de bună-credință, iar, pe de altă parte, contractul disimulat produce efecte între părți, dar nu este opozabil terților care au acționat în temeiul contractului simulat. Acest lucru determină complexitatea procedeului simulației și a raporturilor juridice care rezultă de aici.

Cu toate acestea, art. 1091 alin. (2) Cod civil [1] instituie o excepție de la inopozabilitatea contractului secret față de terți, potrivit căreia *„Terții pot invoca împotriva părților existența contractului secret dacă acesta le vatămă drepturile."* Astfel, dacă terții sunt prejudiciați de existența contractului secret, ei pot invoca acest contract împotriva părților. De exemplu, dacă un creditor este înșelat printr-o simulație, el poate cere anularea contractului aparent pentru a-și apăra interesele. În acest ultim caz, nulitatea relativă va fi cerută în temeiul art. 327 Cod civil [1]. Generalizând constatăm că regulile menționate instituie o dublă protecție pentru terții de bună credință, care reflectă un echilibru între libertatea contractuală și securitatea circuitului civil. În același timp, terții de rea-credință, care au cunoscut existența simulației, pot invoca contractul secret doar dacă dovedesc existența acestuia și numai în măsura în care urmăresc apărarea unui drept propriu, nu obținerea unui avantaj nejustificat. Comparativ privind, așa cum statuează autorul Veress E. [4, p.66], „Consecința este că terții de bună-credință au opțiunea

între a invoca actul secret sau cel aparent, iar terții de rea-credință nu au acest drept de opțiune."

În contextul celor trasate, constatăm că simulația poate determina apariția conflictelor între creditorii părților. În corespundere cu art. 1092 alin. (2) Cod civil [1] *„Existența contractului secret nu poate fi opusă de părți creditorilor dobânditorului aparent, care, fiind de bună-credință, au săvârşit acte de executare silită sau au obținut sechestru asupra bunului care a făcut obiectul simulației."* Cu alte cuvinte, *contractul secret* nu poate fi opus creditorilor dobânditorului aparent care au acționat cu bună-credință, executând silit bunul sau obținând sechestru asupra lui, pentru a le anula acțiunile. În acest caz, efecte juridice va produce *contractul aparent*, cel secret fiind sancționat cu inopozabilitate. Totodată, la aplicarea prevederii legale enunțate, se va ține cont că dacă creditorii înstrăinătorului aparent au creanțe anterioare contractului secret, ei sunt preferați în fața creditorilor dobânditorului aparent. Această conduită împiedică utilizarea simulației ca mijloc prin intermediul căruia s-ar leza drepturile creditorilor anteriori, care altfel ar putea fi privați de posibilitatea de a urmări bunurile debitorului lor.

Efectele simulației față de succesorii părților implică analiza pe rând a situației fiecăruia dintre succesorii universali, succesorii cu titlu universal și succesorii cu titlu particular. În conformitate cu art. 1090 alin. (1) Cod civil [1] *„Contractul secret produce efecte numai între părți și, dacă din natura contractului ori din stipulația părților nu rezultă contrariul, între succesorii lor universali sau cu titlu universal."* Așadar, succesorii universali sau cu titlu universal sunt ținuți de *contractul secret*, dacă nu există o stipulație contrară [4, p. 65]. Cu alte cuvinte, dacă defunctul a fost parte la o simulație, moștenitorii săi nu pot invoca necunoașterea contractului secret pentru a-i contesta efectele, iar *contractul simulat* va fi ineficient față de aceștia. Ori, succesorii universali sau cu titlu universal preiau nu doar drepturile, ci și obligațiile și situația juridică a celor pe care îi moștenesc, fiind afectați de simulație în aceeași măsură ca și părțile.

În privința succesorilor cu titlu particular, așa cum s-a arătat anterior, sunt protejați dacă sunt de bună-credință și nu au cunoscut caracterul simulat al actului. Acest lucru valorează faptul *că contractul secret* este inopozabil față de respectivii, producând efecte juridice pentru ei doar *contractul simulat*.

Efectele simulației asupra ordinii juridice pot fi atât pozitive: atunci când simulația reprezintă un instrument legitim de protecție a intereselor părților și nu este folosită în scopuri ilicite, de exemplu când un antreprenor încheie un contract de vânzare-cumpărare simulat cu o rudă apropiată pentru a-și proteja legal bunurile personale de riscurile afacerii, fără a prejudicia terții sau a încălca legea; cât și negative: atunci când generează insecuritate juridică, dificultăți în probarea realității juridice, când este aplicată ca mijloc de fraudă, afectând încrederea în sistemul juridic. Potrivit autorului Romoșan I.D. [3, p.104] „Deși simulația, ca operațiune juridică, este o minciună juridică, legiuitorul admite cazurile în care operațiunea juridică a simulației se poate încheia fără a fi sancționată destructiv. (...) Există situații în care operațiunea juridică a simulației are, din capul locului, o dimensiunea ilicită, fiind sancționată sever. Astfel, legiuitorul

nu admite frauda de lege, sancționând-o nu numai civil, ci și penal." În aceste condiții, dacă simulația are un scop contrar legii, ordinii publice sau bunelor moravuri, ambele contracte, atât *cel simulat* și cât și *cel secret* vor fi lovite de nulitate absolută.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Observăm că simulația, deși nu este sancționată prin nulitate, produce efecte juridice variate în funcție de natura și scopul său, influențând raporturile dintre părți, terți, creditori și succesori. În planul relațiilor dintre părți, contractul simulat este lipsit de eficiență juridică, în timp ce contractul secret produce efecte doar dacă este valabil în drept. Față de terți, se consacră principiul protecției bunei-credințe, contractul aparent fiind opozabil, iar cel secret – inopozabil, cu excepția cazurilor în care terții sunt prejudiciați. În raport cu creditorii și succesorii, simulația poate genera conflicte de interese, fiind reglementată prin norme care stabilesc priorități și limite de opozabilitate.

În ceea ce privește ordinea juridică, analiza efectelor simulației asupra acesteia evidențiază o dublă valență: pe de o parte, simulația poate fi un instrument legitim de protecție a intereselor părților, atunci când nu este utilizată în scopuri ilicite; pe de altă parte, poate genera insecuritate juridică, dificultăți în probarea realității juridice și poate fi folosită ca mijloc de fraudă.

Astfel, simulația devine un fenomen juridic ambivalent, care necesită o reglementare atentă și o interpretare judicioasă din partea instanțelor, pentru a asigura un echilibru între libertatea contractuală și protecția interesului public.

CONCLUZII

Constatăm că simulația, deși aparent o manifestare a libertății contractuale, implică o serie de consecințe juridice complexe, care variază în funcție de scopul și natura actelor implicate. Ea nu este sancționată automat cu nulitate, ci cu ineficiență sau inopozabilitate, în funcție de raporturile juridice afectate. Contractul secret produce efecte între părți doar dacă este valabil, iar contractul simulat poate fi opozabil terților de bună-credință. În același timp, simulația poate deveni un instrument de fraudă, afectând ordinea juridică și încrederea în sistemul de drept. Prin urmare, este esențială o abordare echilibrată, care să protejeze atât voința reală a părților, cât și interesele terților și ale societății în ansamblu.

REFERINȚE:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86;
2. POP L., POPA I.F., VIDU S.I. *Curs de drept civil. Obligațiile.* București: Editura Universul Juridic, 2015;
3. ROMOȘAN I.D. *Drept civil. Obligații.* București: Editura Hamangiu, 2018;
4. VERESS E. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor.* București: Editura C.H.Beck, 2015.